

23.42x30.59	1/7	עמוד 14	הארץ - מוסף הארץ	22/11/2024	92230024-2
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

עידית אהל, אמו של אלון. "אני בוחרת בשיבה ובשתיקה, אבל זה לא אומר שאני יושבת בשקט"

19.19x18.67	2/7	עמוד 15	הארץ - מוסף הארץ	22/11/2024	92230025-3
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

אמהות החטופים הבינו שעליהן לנקוט שיטה חדשה של התנגדות המונית. הן החליטו פשוט לשבת מול מוסדות המדינה — ולשתוק

הילו גלזר צילום: איתי רון

במשך יותר משנה, אמהות החטופים סירבו לשתוק. עכשיו הן החליטו להתמסר לשתיקה הילו גלזר עמוד 14

הסרט הצהוב היה כהה מדי עבור המחאה הזאת. על החולצות השחורות עם הכי טוב "מחזירים אותם הביתה עכשיו" אין בכלל על מה לדבר. מפגינים שהניפו תמונה של יקיריהם החטופים בעזה התבקשו בנימוס לאפסן אותה עד סיום העצרת. איש לא העז לקרוא לה דחה ולבחירות, או הכריז "אתה הראש אתה אשם". בתוך מאות הנשים שחסמו את הרחוב בשכונת בית הכרם בירושלים ניצבו אמהות של חטופים. ניבה ונקרט, אמא של עומה עידית אהל, אמא של אלון. אילת לוי, אמא של נעמה. סביב כל אחת מהן נעו אדוות של נשים שותקות. זו היתה שתיקה רועמת, וכך היא גם נוסחה. שתיקה שמבטאת את התחושה שנאמר כבר הכל. "נגמרו המילים", אומרת ונקרט, "דיברנו, נאמנו, צעקנו, צרחנו ושום דבר לא עזר. בכינו, התפ-

ללנו, התחננו, טסנו והם לא פה. אז די, עכשיו נשב בשקט. אנחנו שותקות אבל לא מוותרות". "משמרת 101", שמוכילות נשים כמו ונקרט וקרובות משפחה נוספות של חטופים, מבקשת לנסח מחדש את המאבק להשבתם. זהו ניסיון יוצא דופן להתמודד עם העובדה שלמרות תמיכה ציבורית רחבה, שהתנקזה מדי פעם להפגנות ועם בהשתתפות רבות, עסקה לא נראית באופק. כשבועיים האחרונים נוקטות הנשים הללו שיטה חדשה של התנגדות המונית — שקט ולא אלימה. הן עושות זאת באמצעות ישיבה מול מוסדות שלטון בירושלים וחסימת דרכי הגישה אליהם. הדרך הזאת מבוססת על פרקטיקה שפיתח מהאטמה גנדי במאבקו לשחרור הודו, המעוגנת בעיקרון הפילוסופי סאטיאגרהא (בסנסקריט: "דבקות באמת").

"משמרת 101" היא יוזמת שטח של מתנדבים, מהם כאלה שהיו ממובילי ההתארגנות האזרחית "עוצרים את החיים עד שכולם חוזרים", אשר חב"רו לפרופ' יורם יובל. יובל היה זה שניסח את היסוד הרעיוני של "מחאת גנדי" ונעזר לשם כך בפסיכולוג נחי אלון, שעבודתו נטועה בעקרונות הבודהיזם הטיבטי. בהמשך הצטרפו פעילים נוספים והוקמה גם תשתית ארגונית שמבוססת על קמפיין מימון המונים. אז גם נעשתה הפנייה לאמהות חטופים. אלו שהביעו רצון להשתתף הצטרפו למוסדות שבו קראו לציבור להצטרף אליהן למשמרת השתיקה הראשונה שהתקיימה לפני שבועיים מול הכנסת.

בשבוע שעבר, במפגש זום בהשתתפות כ-300 פעילים, הציג יובל את היוזמה. עיקרה כאמור אי-ציות בלתי אליים בהובלת נשים לרבות אמהות

20.55x26.76	3/7	עמוד 16	הארץ - מוסף הארץ	22/11/2024	92230026-4
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצייון - 80790					

היא מתארת תרחיש שכבר אירע, שבו המשטרה מגיעה למקום ומכריזה על ההתקהלות כהפגנה בלתי חוקית. במקרה כזה, ההנחיה היא להמשיך לשבת. "כי כותרת הפעולה היא חסימה ואי-ציות, אבל באופן לא אלים". אם השוטרים יתחילו פיגוע בכוח, מלכי מנחה את הנשים שלא להתנגד, אך גם לא להקל על המפגים. "אנחנו פשוט מרפות ומרפים", היא אומרת. "הטכניקה היא של שק תפוחי אדמה. להיות פסיביות עד כמה שניתן. באופן הזה אנחנו נמנעות מעימות וגם מקשות על הפיגוע ומעכבות אותו".

אבל הימנעות מעימות היא לא רק עניין פיזי. "השתיקה היא חלק מהעוצמה ומהמסר שלנו", מדגישה מלכי. כדי לא להפר אותה, הופשטה ההפגנה מכל סממניה ההפגנתיים – מגאפון, תופים ואפילו שילוט. לקראת 15:00 נקראות המוחות לעלות לאוטובוסים שהעמידו עבורן המארגנים ביציאה מהאוניברסיטה. בירכתי אחד מהם יושבים עידית וקובי אהל, הוריו של אלון שבילה במסיבת הטבע ברעים ונחטף מ"מיגונית המוות". האוטובוס הומה אבל עידית מדברת בלחש, כמו בהתכווננות להיאלמות שתגזור על עצמה בעוד דקות ספורות. "השתיקה שלנו היא זעקה", היא אומרת.

את לא חוששת שהשתיקה תיענה בהתעלמות?
 "עובדתית זה לא קורה. עצם זה שמנסים להילחם בנו, לחדור לנו לקבוצות ווטסאפ ולנסות להפיל את התשתית הארגונית שלנו, זה כבר מראה שיש לנו כוח. לפני שבועיים ישבנו מול מעון ראש הממשלה ברחוב עזה, מוקד שכבר ניקו אליו לא מעט פעילות מחאתית, והצלחנו לחסום אותו למשך שעותיים. זה תקדים היסטורי. כן, אני בוחרת בישיבה ובשתיקה, אבל זה לא אומר שאני יושבת בשקט. זה אקט פומבי, עם נוכחות פיזית. אנחנו חוסמים צירי תנועה וספציפית בירושלים, במקומות שמייצגים את הממשלה".

לרוב אתם מוחים ומתראיינים בחולצה עם תמונתו של אלון. היום לא.

"זה ממקום של אחדות ואחידות. מתוך רצון לשמור על הפעולה שלנו נקיייה ככל האפשר. להרגיע את כל רעשי הרקע. בשקט יש ממד של סערה. הוא מייצר קשב. והקשב מאפשר התברונות ודיוק. המסר מודקק למשפט אחד: אנחנו רוצים את הילדים שלנו בבית. אין אמא שלא תוכל להזדהות עם זה".

היית צריכה לעבור איזשהו תהליך פנימי כדי לנקוט מחאה דוממת? לא מזמן דיברת על הצורך להחריף את המאבק.

"התכוונתי לכך שכל אחד צריך למצוא את המקום שמתאים לו ושבו הוא מרגיש משפיע. שכל אדם יפעל בדרכו ובלבד שלא יהיה אדיש. יש מי שמפגין נגד הממשלה, ויש אותי שאומרת 'החזרת החטופים'. כשעניב צנגאוקר ביקרה במשמרת שלנו היא מיד לבשה לבן, ישבה איתנו ושקתה איתנו. אחר כך היא המשיכה לדרכה, שאותה היא תופסת כדרך הנוכח. אני בוחרת בדרך אחרת. בבגין הרגשתי שרועע לי מדי, שהו מלחיץ אותי, שיש הרבה כעס. פה הכעס יותר אסוף. אנחנו מרגישות שאנחנו מחזיקות משהו. אני לא חוששת מפיצול של המחאה. זה מראה עד כמה החברה הישראלית מגוונת ושלכל אחד יש מקום. זה להיות ביחד, אבל בדרכים שונות".

המפגינות ירדו מהאוטובוסים בקצה רחוב המייסדים, ורק אז התברר שסמל השלטון התורן

לחטופים, חיילים וחללי המלחמה – ובתמיכת גברים. הדגש הוא על ישיבה מאופקת, דוממת ככל הניתן, גם במקרה של פיגוע בכוח. ההנחיה לנשים היא שלא להתעמת עם כוחות השיטור ולא להתנגד לפיגוע, אפילו לא בזעם כבוש, אלא לנסות לשמור כל העת על מאור פנים.

"ההנחה שצריך לצעוק כדי שיקשיבו לך היא הנחה מאוד ישראלית", מסביר יובל, "ואנחנו אמנם בישראל, אבל הנפש שלנו היא נפש אנושית ובשורה התחתונה כולנו בני אדם. התפיסה של גנדי היתה שהאמת לבדה מספיקה, שהיא לא זקוקה ליחסי ציבור ולכן צריך לתת למעשים לדבר בעד עצמם – ובשקט. זה אולי נשמע נאיבי במציאות הנוכחית, שבה הרשתות החברתיות משמשות מגביר קול לפייקניו, אבל עדיין יש בזה גרעין של אמת. הדבר האחרון שאנחנו זקוקים לו עכשיו הוא עוד זעם. לא מפני שאין על מה לזעום, אלא משום שזה לא מועיל".

לצד "מודל גנדי", משמרת 101 שואבת הש"רא מהמופעים עדכניים יותר של מחאות שקטות אשר הצליחו לערער משטרים רודניים, כמו זו שסייעה להפלת סלובודן מילושוביץ' בסרביה וכן "המהפכה הכתומה" באוקראינה, שבעקבותיה התרחקה המדינה מגוש המדינות הסובייטיות ופנתה למערב.

"לקחת השראה ממקרים של שליטים שעלו בבחירות דמוקרטיות ובאיזשהו שלב פנו נגד הרצון המובהק של רוב העם בעניין חשוב ומהותי", אומר יובל. "השליטים הללו שינו את דרכם כשחופש התנועה שלהם בין סמלי שלטון נעשה מוגבל. כשהנשיא לא יכול להגיע מארמון הנשיאות לבניין הפרלמנט, למעשה אין לו משילות. בנקודה הזאת עומדות בפניו שתי ברירות: להפסיק לשלוט או להיענות לרצון העם. בהשאלה לישראל, אני חושב שנתניהו הוא אדם פרגמטי. אם הוא יגיע למסקנה שהסכנה לשלטונו מאיי-החזרת החטופים עולה על הסכנה שבהחזרתם, הוא ישנה את מדיניותו".

בפגישה הציג יובל גם צילום אוויר שבו סומנו כל סמלי השלטון העיקריים בירושלים לרבות משרד ראש הממשלה, מעון ראש הממשלה ברוב עזה, הכנסת, בית הנשיא וקריית הממשלה. יובל ציין כי הם מרוכזים ברדיוס קטן יחסית, "זה מאפשר לנו לפעול במרחב הזה במידה מסוימת של הפתעה". ואמנם, גורם ההפתעה הוא מרכיב חשוב במחאת הנשים בלבן.

בשקט יש חמד של סערה

צהרי שני שעבר, קמפוס גבעת רם באוניברסיטה העברית. בעוד כשעה תחל המשמרת היומית של מחאת האמהות ובמדשאה הצוננת מתמקמות כ-50 נשים בבגדים לבנים. הן הוזמנו לשם כדי לעבור הכשרה מזוהרת בה לכות המאבק. אף אחת מהן אינה יודעת היכן תתקיים המשמרת בפועל. המארגנות נוקטות מידור קפדני כדי שהמידע לא יגיע ברם עת למשטרה ויאפשר לה להציב באזור מחסומים. "רק כשאנחנו מגיעות לנקודה אנחנו מפיצות אותה, כדי לשמור לעצמנו מרחב פעולה להגיע כמה שיותר קרוב ליעד", מסבירה הפעילה נעם מלכי שמעבירה את התדריך.

מלכי נותנת דגשים שעיקרם הכוונה ל"ישיבה שקטה, נחושה, בלי להחזיק ידיים וכלי לוו מהנקודה שבה התיישבתן ככל האפשר".

הוא ביתו של שר הכלכלה ניר ברקת. נקודת הציון מועברת בין הפעילים ואלו מתחילים לטפס למקום. לקראת השעה 16:00 מאות נשים כבר פוקקות את הרחוב משני צדדיו בישיבה חרישית. רק קריאות העורכים מפלחות מדי פעם את הדממה, ולעתים גם עובר אורח שקורא לעברן "רק ביבי". איש אינו מתעמת איתו, ובהיעדר חיכוך, הפרובוקציה מתמוססת מעצמה. בין השותקות גם ד"ר אילת לוי, אמה של התציפיתנית נעמה לוי השבויה בעזה, שיושבת על הארץ גב אל גב עם בתה. "ניסינו הכל", אומרת לוי, "פגישות אישיות עם פוליטיקאים, הפעלת לחץ ציבורי, ניסיון להשפיע על דעת הקהל בעולם. ואנחנו מבינים שבסוף מדובר בהחלטה שלא מתקבלת, או התקבלה באופן הפוך – שלא להשיב את החטופים. וזה משום שראש הממשלה לא מוכן לשאת בהשלכות שלה. אנחנו חושבות שהישיבה השקטה הזאת יכולה לסחוף אחריה המוני אנשים ולהשפיע כדי לשנות את ההחלטה הזאת, לסובב אותה".

איך את מרגישה עם עצם ההחלטה להיות לא לעומתיים ולא להגיד מי אחראי לכך שהם עדיין שם?

"קודם כל, אנחנו נמצאים מול סמלי השלטון. וגם ברור שההחלטה היא של ראש הממשלה. זה ידוע מי האחראי. אין פה שאלה בכלל. אני יכולה

26.93x37.81	4/7	עמוד 17	מוסף הארץ - הארץ	22/11/2024	92230027-5
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

"מה עוד אני אמורה לעשות כאמא?" תוהה אילת לוי, אמה של נעמה. "אני רק רוצה לשבת פה ולא לקום עד שיחזירו את הילדה שלי. יש בזה משהו אינטואיטיבי"

להגיד שעבורי הישיבה הדוממת מתאימה. הועקה שלי יותר פנימית ופחות קולנית. דיברתי, נאמתי, אבל צעקות הן לא תחום שאי פעם הצטיינתי בו. במחאות הקולניות אני הרבה פעמים מרגישה שאני מאבדת את עצמי מבעד להמונים ולצעקות, עד כדי כך שאני לפעמים מאבדת את הקשר עם נעמה שלי. עצם הנוכחות הפיזית היא עבורי דרך ההבעה הטובה ביותר. מעצם זה שאנחנו יושבים פה בשקט, יש הפניה של המבט פנימה. זו הזדמנות של כל אחת מאיתנו להיות בקשב עם עצמה. אני רוצה להאמין שהשקט הזה גם מקרין החוצה ומצטבר למשהו עוצמתי."

לוי מדגישה שהישיבה על הכביש היא בחירה, אך גם שלתחושתה אין לה ברירה אחרת. "מה עוד אני אמורה לעשות כאמא? אני רק רוצה לשבת פה, להתעקש ולא לקום עד שיחזירו את הילדה שלי. יש בזה משהו אינטואיטיבי. הייתי אומרת אפילו אינסטינקטיבי, ראשוני, אימהי. לכן אני מאמינה שזה משהו שכל אמא תוכל להתחבר אליו. ומוכן שגם האבות מוזמנים."

ובכל זאת, ההימנעות מפוליטיקה היא לא כנייה על כל אותם רשעים שמראש הפכו את המאבק שלכם לפוליטי?

"זו טרגדיה. אנחנו בתוך סיוט מעצם זה שהילדים שלנו הם בני ערובה בעזה, ועל גבי זה התווסף סיוט נוסף שנלחמים בנו ויוצאים נגדנו

כאילו שאנחנו גורם פוליטי. בחיים לא דמיינתי שיהיו אנשים שיתפסו את המאבק שלנו ככזה. הפשטנו את המחאה הזאת מכל הסמלים כדי לשמור אותה נקייה ולא לאפשר לאף אחד לייחס לה מטרות כאלה ואחרות."

מאבק לבני

דמות מוכילה נוספת ביוזמה היא ד"ר אסף סטי אל-בר, איש חינוך המלווה תהליכים של שינוי פנימי המבוסס על עקרונות הפילוסופיה הבודהיסטית. אל-בר תיאר באותה פגישת זום את היוזמה ככזו שבכוחה לחלץ את הציבור ממצב של "חוסר אונים נרכש" – התחושה שהמאבק להשבת החטופים נכשל – ולהמירו ב"עוצמה". אל-בר שידר אופטימיות ("אי אפשר יהיה להתעלם מאלפי אנשים שיושבים מסביב לכנסת בגשם ובקור"), אך בד בבד ציין כי "אף אחד לא יודע לנבא דינמיקה של מאבק בלתי-אלים". הוא עודד את הפעילים שלא לשקוע ב"עמק הייאוש" במקרה שהמחאה לא תניב פירות מיידיים והזכיר ש"שינוי הוא לא תמיד דבר קווי". לבסוף הציג את משמרת 101 כ"מאבק לבני" והסביר כי "גם אם לא נצליח, לפחות נדע שהיינו שם בשביל האמהות."

מכבית מאייר, דודתם של התאומים זיו וגלי ברמן החטופים בעזה, מציינת כי היא אכן

שואבת כוח מההתכנסויות הללו. "משמרות כמו אלה מרגשות אותי בצורה בלתי רגילה כי הן נרתות תחושה של שותפות, של ביחד", אומרת מאייר, שיושבת על הכביש או נשענת על מכונית חונה. "כמאבק הזה יש הרבה רגעי בדידות. והכי מפחיד אותנו להישאר לבד".

מאייר מדגישה כי נוכחותה הקבועה ב"משמרת 101" לא באה על חשבון ההשתתפות בהפגנות סטנדרטיות. "אני מרגישה כמו תמנון ששולח זרועות לכל מקום. ממלכתי יותר, רדיקלי יותר. העיקר לפעול, לעשות, לנוע. מהעצרות האלה אני חוזרת ממש מוטענת. בשתיקה יש עוצמה אחרת. היא גם מתחברת אצלי לסיפור האישי של אחותי שקולה נדם ב-7 באוקטובר. מאז שהבנים שלה נחטפו היא לא מדברת, לא נחשפת, לא מסוגלת לקחת חלק בשיח הציבורי. מחאה דוממת נותנת לגיטימציה גם למאבק שקט כמו שלה".

את לא חוששת שהשתיקה תהפוך את המחאה לכזאת שאפשר פשוט להתעלם ממנה?

"זו אופציה. כל מחאה שהיא תהליכית ואמורה להחזיק הרבה זמן, יש סכנה שתתאדה. אנחנו עייפים, שבעי קרבות, אז אנחנו מנסים הכל. אני באופן אישי כבר אוקתי את עצמי, צבעתי את הידיים באדום, השתתפתי במיצגים בכנסת. אז עכשיו אני גם שותקת. יש לא מעט אנשים שבאופן אותנטי מרגישים יותר בנוח כאן מאשר בהפגנות היותר קולניות, כאלה שלא מתחברים למגאפונים ולקריאות. אז אני בוחרת לחבק את מי שמגיע והייתי מאוד שמחה אם עוד ועוד אנשים יצטרפו."

החלטתם אפילו להימנע מללבוש חולצות שעל ליהן מוטבעים פני יקיריכם שחטופים בעזה, כדי שהמחאה לא תיתפס כפוליטית חלילה. זה שובר לב.

"במשך יותר מ-400 ימים אני הולכת עם החור לצה של זיו וגלי. אני מסתובבת איתה בכל מקום, אני ישנה איתה. האוטו שלי משולט כולו בתמונות שלהם. לכן, כשהגעתי לפה בפעם הראשונה הרגשתי קצת עירומה. אני עדיין מרגישה ככה. אבל אני גם מבינה את הרצון לדבוק במקום הנכון טרלי והנקי הזה. כי אם תאפשר להציג תמונות, זה יפתח פתח לכך שמישהו ירצה להביע איוז אמירה אחרת והגבולות ייחצו בן רגע. באחידות יש כוח. היא מדגישה כמה זה מאבק טהור. ההיצמדות ללבן היא מעשה של התנגדות לזיהום של השיח ולניסיון לצבוע אותו בצבעים פוליטיים."

גבר ככך 70 שעומד במעגל ההיקפי של המשמרת מעז לרגע לסטות מן השורה ולהניף שלט עם תמונתם של ליאור רודאיף וטל חיימי, שנרצחו בקיבוץ ניר יצחק וגופתם נחטפה לעזה. עד מהרה מגיע אליו אחד המארגנים ומבקש ממנו להוריד את השלט. "בעיניי זה מיותר אבל אני מכבד", סינן בעת שעשה את אשר הורו לו. כאשר נציג המארגנים עזב את האזור, מתח מעט את צווארון חולצתו הלבנה כדי להראות בחשאי שתחתיה הוא לובש חולצה שחורה עם דיוקנם של רודאיף וחיימי. אולם את האיום במרד פרטי נוסף בחר שלא לממש.

רוב המוחים הן כאמור מוחות. ילדה קטנה שהגיעה למקום עם אמה פורסת על הכביש חוברת צביעה וטושים כדי להעביר את השעות הדוממות. אין הרבה נשים צעירות, וניכרת דומיננטיות של נשים בגיל הפנסיה עם נציגות יוצאת דופן של נשים קשישות. נתניה גינזבורג

20.81x27.36	5/7	עמוד 18	הארץ - מוסף הארץ	22/11/2024	92230030-9
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790					

"דיברנו, נאמנו, צרחנו ושום דבר לא עזר", אומרת ניבה ונקרט, אמו של עומר. "בכינו, התפללנו, התחננו, טסנו והם לא פה. אז די, עכשיו נשב בשקט. אנחנו שותקות אבל לא מוותרות"

שהוכיחה את עצמה". ואמנם, הדברים עמדו למבחן בהפגנה מול בית ברקת. כשמפקדת כוח השיטור הגיעה למקום והודיעה למוחות שיש להן שתי דקות לפור את ההפגנה בטרם יחל פינוי בכוח, היא נשמעה נחושה ובוטחת. אלא ששתי דקות עברו, וגם עשר, והנה חלפה חצי שעה והשוטרים נותרו דבוקים לניידות שתחמו את הרחוב. בחלוף שעה כבר היה ברור: הפינוי הזה לא יכול לקרות. למחרת תספר ונקרט שכוחות השיטור ביקשו מהן לפחות להעתיק את המחאה כמה מטרים הצדה כדי לאפשר לשר להיכנס לביתה. "אמרנו: מצטערות, אבל הפעם לא".

ובכל זאת, אולי כדי לאותת שהיא לא עוברת לסדר היום על ההפגנה הבלתי מאושרת, המשטרה זימנה באותו ערב את יובל לתחנת מוריה. לאחר חקירה באזהרה שנמשכה שלוש שעות, הוא שוחרר בכפוף להתחייבות שלא יהיה מעורב בהפגנה בלתי חוקית או ייצא בקרבת בית

בת ה-85, תושבת הדיור המוגן "מגדל נופים" שבי שכונת קרית יובל בירושלים, דאגה להביא עמה כיסא פלסטיק. היא נועצת באספלט את מקל ההליכה שלה וממתינה לשוטרים. "אם רוצים לפנות אותי, שיעשו את זה בכוח", אומרת גינבורג, שעלתה לארץ ב-1963 ובשנים האחרונות התמסרה לאקטיביזם – החל ממחאת בלפור, דרך המאבק בהפיכה המשטרית וכעת במשמרת למען החטופים. "כבר אין לי כוח לצעוק, אז דווקא עדיף לי לשבת בשקט, אבל מבפנים אני רוצה לצרוח שאני מתביישת. בגלל ההפקרה של החטופים. בגלל מה שאנחנו עושים בעזה ובגדה המערבית. בגלל ההשתלטות של הפשיזם".

מתוך דבוקת הנשים שעל הכביש, לואט לפתע המזומר "מי האיש החפץ חיים" מתוך ספר תהילים. ההמהום הופך לשירה, אך כוו ששומרת על צליל חרישי גם כאשר היא מתפשטת למוקדים נוספים בקהל. הריטואל הזה – לחש מקומי שהופך לשירה דקיקה – יחזור על עצמו לאורך המשמרת. לעת ערב יבקע מגרון של הנשים השיר "בואי אמא", שהפך להמנון המחאה הזאת.

מצטערות, אבל הפעם לא

מי שנמנעת מן הלבן ומן האספלט חרף מעורבותה ביוזמה היא נעם דן, שחמישה מבני משפחתה נחטפו לעזה לרבות עופר קלדרון שעדיין מוחזק בשבי. דן היתה חלק מצוות החשיבה והמערך הארגוני בתחילת הדרך, ורתמה אליה בני משפחות חטופים שעמם היא מקיימת קשר רציף. השתלבותה ביוזמה היא לא דבר של מה בכך, בהינתן שדן מסמלת צורת התנגדות הפוכה לחלוטין לדנ"א של "משמרת 101" – לעומתית מאוד לממשלה, פוליטית, וכוו שתוארה בין אחת כקיצונית. דן לא היססה לייצר אנלוגיה בין נתניהו לסינוואר; מתחה ביקורת נוקבת על מטה המשפחות תחת רונן צור; תקפה התארגנויות ימין לשחרור החטופים כמו פורום תקווה ופורום גבורה, שאותן כינתה "תגווע" ו"קבורה" בהתאמה; וגם חסמה כבישים בגופה והוכתה על ידי שוטרי פעילותה במסגרת מחאת הנשים הדוממות בלבן נותרה עד כה מאחורי הקלעים – ולא במזל קרה. "בגלל שהמופע שלי בציבוריות מסמן לוחמנות ורדיקליות, הרגשתי שיהיה נכון להצניע את ההובלה שלי ובכך להקל על האמהות לצאת החוצה ולהעז, הסבירה השבוע דן בראיון טלפוני. ני שאותו השווה ל"יציאה מהארון".

דן מדגישה כי אין בה ולו בדל חרטה על הקו המיליטנטי שנקטה. "מעולם לא הרגשתי צודקת יותר, ומעולם לא הייתי רוצה להיות טועה כל כך. זה לא שהמחאה האחרת נכשלה. כלומר, נכשלנו במובן זה שעברו יותר מ-400 יום והחטופים עדיין בעזה, אבל תנועת ההמונים שניסו לייצר היתה מוצדקת מאין כמותה. למרבה הטרגדיה המשיכו להאביס אותנו במלחמות כדי לדכא אותה".

"לכן היה ברור שצריך לחשוב מחוץ לקופסה", היא ממשיכה, "אני לא חושבת שזה רע להבעיר מדורות באיילון, אני רק לא בטוחה שזה אפקטיבי. עבדנו מול מחקרים שבדקו למה אנשים לא יוצאים לרחובות. התשובות כמעט מובנות מאליהן: בגלל עייפות החומר, בגלל התעללויות השוטרים, בגלל הייאוש. התפקיד שלנו הוא למצוא מרחבים חדשים של הזדהות וחיבור. לפעול בשיטת 'חנוך לציבור על פי דרכו'. הפגנות הפכו לצערו למרחב אלים ולחוויה מפחידה. ב'משמרת

101' הדקלרטיביות מאוד מרוככת, ראשונית, כוו שמבליטה את הטוב ואת המחבר. זה יכול לדבר לקהלים משמעותיים שאחרת לא היו יוצאים מהבית. זה כרוך בלמידה של שפה חדשה, שבה בעיקר שותקים. בלי ליוון חיכוך, בלי להגיב. שפה שאין בה שום ממד של דווקאיות".

דן מגלה שבתחילת הדרך התגלעו ויכוחים בינה לבין מובילי היוזמה. "היה לי מאוד קשה עם ההצבה של נשים בפרונט, בדגש על אמהות. חששתי מהדרה של כל האחרות, ובעיקר האחריים. שוו תהיה מחאה 'נשית' שגברים לא מוזמנים אליה".

לכסוף השתכנעה. "הבנתי שיש משהו באמהות שמצליח לפרוט באופן אחרת על מיתרי הנשמה. מה גם שההשראה היא אמנם גנדי, אבל ישראל היא לא הודו ומשטרת ישראל היא לא משטרת המנדט הבריטי. הטענה שלפיה השוטר רים יחסו לנהוג בברוטליות כלפי נשים, ושזה יפחית דרמטית את מפלס האלימות, היא טענה

20.55x28.08	6/7	עמוד 20	הארץ - מוסף הארץ	22/11/2024	92230028-6
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

"מבחינה מוסרית אני לא מסוגלת לחזור לנסות לשקם את חיי בידיעה שיש אנשים שעדיין נמצאים שם", אומרת אסתר בוכשטב, שגופתו של בנה יגב הוחזרה מעזה. "אני מרגישה שכל אלו שבעזה הם אחים של הבן שלי"

המשפחה שלי. אני מרגישה שכל אלו שבעזה הם אחים של הבן שלי."

האות לתחילת הפעולה ניתן. בוכשטב, עידן, דיקמן, וקרובות משפחה נוספות של חטופים התכנסו למעגל כשפניהן מופנות לעוברים ושבים. הפעם הן מדלגות על השתיקה ומיד מתחילות לשיר. "לו יהי", "התשמע קולי" וכמובן "בואי אמא". אם היו חברי כנסת באזור, הם החליטו לפסוח על המזנון. איש מהם לא כיבד את המחאה בנוכחותו. דווקא אנשי משמר הכנסת הפגינו אנושיות והחליטו לאפשר את הפעולה ללא שום התערבות או איומים בפיוורה.

מחוץ לכנסת התאספה משמרת המונית יותר והאמהות מהמעגל הצטרפו לנשים שישבו על הארץ. הפעם כוחות השיטור הספיקו להיערך מבעוד מועד והציבו מחסום לתיחום המחאה, אבל נראה שפנינו לא עומד על הפרק. "גם השורטרים הכי קשוחים של ירושלים לא עומדים בפנינו, כי גם להם יש אמא", אומרת ונקרט. "המילה 'אמא' היא משהו שמגרד את נימי הנפש של כולם. אנחנו צריכות להתמודד עם העובדה שאחרי יותר משנה יש בציבור תחושות של עייפות, קהות חושים, אנשים לא מאמינים בכוח להביא שינוי. אנחנו מאמינות שאמא זה דבר שמגייס. אנחנו לא קוראות למרי אזרחי ולא להשבתת המשק. יש לנו דרישה בסיסית – שחזרו את הילדים שלנו. כי אם הם לא יחזרו, לא יתחיל פה שיקום. זה יהיה לדיראון עולם." ■

הציבור. איך אפשר להסתכל בעיניים לאמא שמבקשת שיחזירו את הילד שלה, ולהגיד לה לא? ובכן, מתברר שאפשר. לפחות על סמך דיווח שמקבלות האמהות, שלפיו נשים שביקשו לקיים משמרת מקבילה מחוץ למשכן וזכות ליחס חשדני מהמאבטחים, עד כדי כך שאוטובוס מאורגן של לובשות ולובשי לבן מכרמיאל נבלם בכביש המוביל לכנסת ונוסעיו אולצו לצעוד מרחק גדול. "אתה מדבר עם אנשים בציבור הרחב וכוך לם איתך, ובשנייה שאתה פוגש את הממסד אתה נתקל בהתנגדות", אומרת דיקמן בתסכול.

על המעקה נשענות שתי אמהות. דבורה עידן, אמא של צחי, ואסתר בוכשטב, אמא של יגב. בנה של הראשונה עדיין שבו בעזה, השני נרצח בשבי וגופתו הושבה לארץ. על פניו, מצבן של הנשים הללו שונה בתכלית, אך למעשה גורלן קשור זו בזו. דבורה כבר נטועה עמוק במשפחת השכול. נכדתה מעיין, הבת הבכורה של צחי, נרצחה באותה שבת בנחל עוז. גם היא עידן, בן דודו של צחי, נפל בלבנון לפני כשבועיים. ואילו אסתר, אף שאצלה אפסה התקווה, היא אחת הנשים המתמידות ביותר במשמרת 101. "מבחינה מוסרית אני לא מסוגלת לחזור לנסות לשקם את חיי בידיעה שיש אנשים שעדיין נמצאים שם", היא אומרת. "כשהבן שלי וכלתי נחטפו ביקשתי מכל מי שיכול להצטרף למאבק. היום אני מרגישה כלפי המשפחות האחרות את אותה מחויבות, למרות שהמאבק שלי תם. הנשים האלה הן

של נבחר ציבור. "לקחתי את החקירה הזאת כמחאה גדולה", אמר יובל למחרת. "יש אמירה שמיוחסת לגנדי, למרות שלא הוא עצמו ביטא אותה, אבל היא ללא ספק מהדהדת את הפילוסופיה שלו. 'בהתחלה הם מתעלמים ממך, אחר כך הם צוחקים עליך, אחרי זה נלחמים בך, ובסוף אתה מנצח'. אני מאמין שזו תהיה האבולוציה גם של המאבק הזה."

הנשים האלה הן המשפחה שלי

מאז שהחלה המחאה הלבנה, התקיימו המשרות באוויר הפתוח. כיום שני האחרון החליטו הנשים לקיים משמרת דוממת בתוך משכן הכנסת. ההיערכות היתה אחרת והצריכה מידור מיר יותר, בצד עירוב שותפי סוד נוספים. האמהות יצרו קשר עם חברי כנסת באופוזיציה, כל אחת מהן באופן עצמאי לכאורה, וביקשו מהם הזמנה למשכן. לקראת השעה הייעודה התקבצו הנשים ליד המזנון החלבי, ונראה היה שהם מפגן המתרקם לא נעלם מאנשי משמר הכנסת. המתנדבות המליצו להן שלא ליצור דבוקה צפופה מדי, או לפחות להצניע את הסממנים הלבנים. שי דיקמן, בת דודתה של כרמל גת שנרצחה בשבי, אומרת שהגיעה לכאן "כדי שלחטופים האחרים יהיה סוף אחר".

את מאמינה שמחאה שמובלת על ידי אמהות היא המפתח לעסקה?
"זו מדרגת הכניסה הכי בסיסית ללב של

29.19x37.81	7/7	עמוד 24	מוסף הארץ - הארץ	22/11/2024	92230063-5
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790					

הריסות מחנה הפליטים אל'בוריג' ברצועת עזה, החודש. "החברה הפלסטינית מורגלת בסבל ובאובדן" צילום: AFP/EYAD BABA

הריסות מחנה הפליטים אל'בוריג' ברצועת עזה, החודש. "החברה הפלסטינית מורגלת בסבל ובאובדן"

"האירים מצאו אסטרטגיה. גם האלג'יראים והווייטנאמים. הפלסטינים לא. לא להתמודדות עם הציבור הישראלי מעל הראש של ההנהגה שלו, ולא להתמודדות עם ארה"ב ואירופה. האירים מבריקים. האלג'יראים חכמים מאוד. הווייטנאמים – גאונים. הפלסטינים לא כל כך חכמים"

לצאת ממעגל הדמים הזה?
 "ישראל הלכה באותו הכיוון לאורך רוב המאה הנוכחית. הסימן האחרון לרצון מצד ממשלה יש-ראלית לעשות משהו שאינו שימוש בכוח היה תחת אולמרט, ואני לא מציע שזו היתה נקודת יציאה. אבל פרט להריגה הזאת, זה קיר הברזל מאז ז'בוטינסקי. כוח ועוד כוח. אתם מנסים לכפות על אנשים לקבל מציאות שהסעירה את המוד רח התיכון מאז שנות ה-20. אתה קורא עיתונות בסוריה, במצרים ובעיראק ב-1910, ואנשים היו מודאגים לגבי הצינונות."

הספר שלך נפתח במכתב שבן משפחתך, מש-כיל ירושלמי רב פעלים, שלח להרצל ב-1899. הצינונות טבעית וצודקת, כתב לו, "מי יכול לח-לוק על זכויות היהודים בפלסטינה?" אך היא כבר מיושבת בידי אחרים, הוסיף, שלעולם לא יקבלו את הניסיון להחליפם. "בשם אלוהים", כתב, "הניחו לפלסטינה".
 "הוא ראה את זה באותה בהירות שאני רואה אותך עכשיו. המציאות הזאת גרמה להלם מההתחלה. כבר בשנות ה-30 הגיעו מתנדבים מסוריה, מלבנון וממצרים כדי להילחם. גם ב-1948. אני רואה את זה כרצף. בכנות, אני לא חושב שאפשר לראות את זה אחרת. אתה צריך להעמיד פנים שההיסטוריה התחילה ב-7

הישראלים יוצרים עבורם, ולכן הם לא מבינים את דעת הקהל העולמית. השינוי בדעת הקהל קור-רה משום שאנשים רואים מה קורה באמת ומגיי-בים, כמו שאנשים נורמלים מגיבים לתינוקות מתים", הוא אומר. "הישראלים לא רואים תינו-קוט מתים. לא מרשים לכם לראות אותם. או שזה ממוסגר כאילו זו אשמתם או אשמת חמאס או 'מגנים אנושיים' או כל הסבר שקרי אחר. אבל רוב האנשים בעולם רואים את זה כמו שזה. הם לא צריכים את השקרים של אדמירל הגרי שיגיד להם שמה שהם רואים אינו אמיתי".

מה הפתיע אותך ברמת האלימות ב-7 באוקטובר?

"כמו המודיעין הישראלי, גם אני לא חשבתי שהתקפה גדולה כל כך היא אפשרית. אבל זה כמו סיר לחץ. אתה מוסיף ומוסיף לחץ, לא לאורך עשורים אלא לאורך דורות. כמוקדם או במאוחר זה יתפוצץ. כל היסטוריון יכול לומר לך שרצועת עזה היא המקום שבו הלאומיות הפלס-טינית היתה הכי מפותחת, שם הוקמה תנועה אחר תנועה. לנוכח הלחץ שהופעל על האנשים שנדחקו בתוך האזור הזה, בזמן שהם רואים את הכפרים הקודמים שלהם ממש מעבר לקו הירוק, כל היסטוריון אמור היה להיות מסוגל לצפות את זה. אתה יודע, זו סיבה ותוצאה. אבל אני לא צי-פיתי לרמה כזאת".
האם לישראל היתה מתישהו הזדמנות אמיתית

השתרגו תולדות חייו בתולדות הסכסוך, מושא מחקר. הוא לימד באוניברסיטה האמריקאית בכיירות כשצה"ל צר על העיר; מתוקף קשריו עם אנשי אש"ף, כתבים זרים ציטטו אותו לא פעם כ"מקור יודע דבר". לאחר הפסקת האש הביט מבובל ב"סצנה סוריאליסטית: פצצות תאורה ישראליות צוללות בחושך בדממה מוחלטת מעל דרום ביירות, כמה שנראה כמו נצח". למחרת התברר שההפצצה נועדה להאיר לפלנגות את דרכן בסברה ובשתילה.

בין 1991 ל-1993 שימש חאלידי כיועץ למש-לחת הפלסטינית לשיחות השלום במדריד וב-ווינגטון. את הביקורת שלו על תפקידם של האמריקאים במגעים פירט לימים בספרו "Brokers of Deceit" (סוכני ההונאה), שם טען שהאמץ הדיפלומטי האמריקאי במזרח התיכון רק הרחיק את אפשרות השלום. "האמריקאים היו יותר ישראלים מהישראלים", הוא אומר כעת. "אם הישראלים אומרים ביטחון, האמריקאים משתחווים ודופקים את הראש ברצפה. והגרסה הקיצונית ביותר לכך היא ג'ו 'הסברה' ביידן, שמ'דבר כאילו הוא דניאל הגרי". לטקס החתימה על הסכמי אוסלו במדשאת הבית הלבן ב-1993 סירב להגיע. "לא חשבתי שזה יוביל למקום טוב", הוא אומר.

עמדותיו המדודות מאז 7 באוקטובר עוררו ביי-קורת בקרב הדור הצעיר והמיליטנטי יותר מבין הפעילים הפורפליסטינים. "אני חושב שהרבה מהם יחלקו על ההבחנות שלי בנוגע לאלימות", הוא אומר. "לא אכפת לי". בתחילת המלחמה הבחיר באופן חד-משמעי שהתקפת חמאס על אז-רחים ישראלים היא פשע מלחמה; בדצמבר אמר לכתב "הניו יורקר", "אם תנועת שחרור של ילי-דים אמריקאים תירה RPG על הבניין שלי משום שאני חי על אדמה גנובה, האם זה צודק? או שא-תה מקבל את דיני המלחמה – או שלא".

חאלידי כועס. אנשים שהיו עמו בקשר בימים שלאחר 7 באוקטובר אמרו שהיה מזועזע. "זה השפיע עליי כמו על כל אחד שיש לו קשרים אישיים באזור", אמר לי. "אני מושפע מזה בכל הרמות". יש לו משפחה בעזה, בגדה ובביירות, וסטודנטים וחברים רבים בישראל. כששאלתי אותו אם הופעת מרמת האלימות, עצר רגע לח-שוב. "כן, הופעת", אמר, והוסיף: "מהתגובה הישראלית פחות". לכל אורך השיחה ניכרה הח-שיבות שהוא רואה כשמירה על ערוץ פתוח עם הישראלים. לכן גם הסכים להתראיין. בעיניו, זהו חלק בלתי נפרד מהדרך אל הניצחון.

מה לדעתך מרגישים כרגע בחברה הפלסטינית?

"יש מידה של שכול וכאב שפשוט לא עוזבת. יש פשוט כל כך הרבה אנשים שנהרגו, אנשים שחייהם נהרסו לנצח, כאלו שאפילו אם ישרדו, יסבלו מטראומה בלתי ניתנת לריפוי. אבל זה קרה גם בעבר. 19,000 לבנונים ופלסטינים נהרגו ב-1982. נורא להגיד את זה, אבל החברה הפלס-טינית מורגלת בסבל ובאובדן. כל דור התנסה בזה. אני לא חושב שזה מקל על האבל, בטח שלא על הכעס ועל המרירות. כל מי שאני מכיר מתעדכן בזוועות כל בוקר אחרי שהוא מתעורר וכל ערב לפני שהוא שוכב לישון. זה מלווה אותנו בחיינו כל יום, כל הזמן, אפילו כשאנחנו מנסים להימנע מלחשוב על זה".

לדברי חאלידי, "ישראלים חיים בבועה הקטנה של תודעה כוונת שהתקשורת והפוליטיקאים